

Recenzja rozprawy doktorskiej
mgr. Rafała Jasikowskiego

Elektroniczne mapy zagrożeń jako narzędzie poprawy bezpieczeństwa i
porządku publicznego w dużych aglomeracjach miejskich, Szczytno 2023,
ss. 355,

opracowanej pod kierunkiem naukowym dr hab. Agaty Tyburskiej oraz
promotora pomocniczego dr. Tomasza Łachacza

1. Uwagi ogólne

Bezpieczeństwo i porządek publiczny na obszarach silnie zurbanizowanych aglomeracji miejskich, charakteryzujących się wzrostem liczebności ich mieszkańców jest jednym z najistotniejszych problemów obszarów badawczych nie tylko nauk o bezpieczeństwie ale również takich dyscyplin, jak nauki o zarządzaniu jakości czy nauki prawne. Rozwój technologiczny związany z obszarem IT pozwala na tworzenie narzędzi umożliwiających podjęcie działań zmierzających do skutecznego kontrolowania zagrożeń dla bezpieczeństwa i porządku publicznego. Upowszechnienie technologii informatycznych umożliwia szeroką partycypację obywateli w działaniach skierowanych na podwyższanie poziomu ich bezpieczeństwa. To z kolei wpisuje się w realizację idei *community policing*.

Istotnym problemem dla zagadnienia związanego z zagrożeniami na obszarach dużych aglomeracji miejskich jest nie tylko wzrastająca dynamicznie liczebność ich mieszkańców, lecz także czynniki kulturowe związane z ruchami migracyjnymi z miejsc odległych kulturowo. Warto wskazać na przyjmowane przez poszczególne podmioty decydenckie, polityki - *Melting pot* (USA) czy *Multikulturalismus* (RFN) stanowiące odpowiedź na

zmieniający się świat i wzajemną konwergencję kultur także na obszarach stanowiących cel migracji.

Z potrzeby kontroli przestępczości, istniejącej w każdym kraju, uznano, iż właściwym narzędziem, które można wykorzystać w tym zakresie jest tworzenie elektronicznych map bezpieczeństwa, których charakter oraz zaangażowanie społeczeństwa w ich tworzeniu są różne w poszczególnych państwach. W recenzowanej dysertacji wskazano trzy rozwiązania odpowiadające idei map bezpieczeństwa i zagrożeń: *Kriminalitätsbelastete Orte in Berlin* (Berlin, RFN), *Citizen* (Nowy Jork, USA) oraz *Krajową Mapę Zagrożeń Bezpieczeństwa* (Warszawa, Polska).

Literatura przedmiotu dotycząca elektronicznych map bezpieczeństwa, a w tym Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa nie jest obszerna. Należy tu wskazać monografię Iwony Klonowskiej i Jadwigi Stawnickiej pt. *Krajowa Mapa Zagrożeń Bezpieczeństwa nową formą dialogu polskiej Policji ze społecznością lokalną na rzecz bezpieczeństwa wewnętrznego* oraz szereg omówień działania tej platformy publikowanych w czasopiśmie branżowych głównie policyjnych. Należy jednak wskazać, że Krajowa Mapa Zagrożeń Bezpieczeństwa stała się obiektem badań, czego efektem była dysertacja przedłożona do obrony w Uniwersytecie Przyrodniczo-Humanistycznym w Siedlcach (*Krajowa Mapa Zagrożeń Bezpieczeństwa jako policyjny instrument kształtowania bezpieczeństwa publicznego i porządku publicznego*, 2019).

Szczególnym zadaniem badań naukowych jest ich progresywność, czego przykładem jest właśnie recenzowana dysertacja. Ponieważ podobne narzędzia wykorzystywane są w innych państwach i aglomeracjach miejskich, pożądane jest zatem z perspektywy poznawczo-porównawczej przeprowadzenie analizy komparatystycznej tych rozwiązań, czego efektem może być stworzenie rozwiązania zbliżonego do jego modelu idealnego. Jak wskazano w dysertacji „Cenne, z uwagi na rozwój nauk o bezpieczeństwie, jest uporządkowanie wiedzy naukowej na temat rozwiązań prawnych, strukturalnych i organizacyjnych służących poprawie bezpieczeństwa w dużych aglomeracjach miejskich, w tym funkcjonalności zastosowanych w elektronicznych narzędziach, służących przekazywaniu informacji o zagrożeniach występujących na obszarze aglomeracji miejskich. (s. 8)

2. Charakterystyka i ocena metodologicznych aspektów dysertacji

Zastosowane w dysertacji metody i techniki badawcze podporządkowano osiągnięciu celu użytecznego podjętych badań: „Celem pracy jest wskazanie kierunków modyfikacji narzędzia, jakim jest *Krajowa Mapa Zagrożeń Bezpieczeństwa*, a tym samym zwiększenie bezpieczeństwa i porządku publicznego na obszarze dużych aglomeracji miejskich występujących w Polsce”. (s. 9, 22). Warto wskazać, iż w dysertacji (o czym nie wspomniano) osiągnięto również cel deskryptywny oraz diagnostyczny dotyczący opisu stosowanych narzędzi oraz ich funkcjonowania. Z wskazanym celem, odpowiednio koresponduje, główny problem badawczy sformułowany, jako pytanie: „W jakim zakresie zagraniczne doświadczenia i dobre praktyki dotyczące wykorzystania elektronicznych map zagrożeń w dużych aglomeracjach miejskich można zaimplementować do zoptymalizowania narzędzia, jakim jest funkcjonująca w Polsce *Krajowa Mapa Zagrożeń Bezpieczeństwa (KMZB)*?” (s. 24).

Szerokie pole badawcze zagadnienia wskazanego w tytule recenzowanej rozprawy implikowało konieczność stosowania wielorakich metod badawczych, co przyczyniło się do uzyskania jak najpełniejszych wyników. Zauważalny jest odpowiedni dobór metod i technik do wyartykułowanych celów szczegółowych oraz wskazanego przedmiotu badań. Do celów szczegółowych zaliczono:

- „1. Zidentyfikowanie zagrożeń bezpieczeństwa i porządku publicznego występujących na obszarze aglomeracji miejskich takich, jak: miasto stołeczne Warszawa, Nowy Jork i Berlin.
2. Scharakteryzowanie funkcjonalności elektronicznych map zagrożeń działających w aglomeracjach miejskich takich, jak: miasto stołeczne Warszawa, Nowy Jork i Berlin.
3. Ustalenie podmiotów oraz zakresu ich zadań odpowiedzialnych za skuteczne funkcjonowanie elektronicznych map zagrożeń w aglomeracjach miejskich, takich jak: miasto stołeczne Warszawa, Nowy Jork i Berlin, oraz zakresu ich działania.
4. Zebranie opinii użytkowników elektronicznych map zagrożeń oraz osób odpowiedzialnych za realizację zadań wynikających z ich funkcjonowania w aglomeracjach miejskich, takich jak: miasto stołeczne Warszawa, Nowy Jork i Berlin.

5. Zaprojektowanie zmian prawnych, funkcjonalnych, organizacyjno-strukturalnych i edukacyjnych w celu optymalizacji narzędzia, jakim jest *Krajowa Mapa Zagrożeń Bezpieczeństwa* funkcjonująca w dużych aglomeracjach miejskich w Polsce”. (s. 23)

Przedmiotem badań uczyniono:

- „1. Zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego występujące na obszarze aglomeracji miejskich: miasto stołeczne Warszawa, Nowy Jork i Berlin.
2. Elektroniczne mapy zagrożeń funkcjonujące w dużych aglomeracjach miejskich: miasto stołeczne Warszawa, Nowy Jork i Berlin.
3. Opinie funkcjonariuszy Policji realizujących zadania na rzecz elektronicznych map zagrożeń w wybranych aglomeracjach miejskich.
4. Opinie osób przebywających na obszarze: miasta stołecznego Warszawy, Nowego Jorku i Berlina na temat elektronicznych map zagrożeń i ich znaczenia dla bezpieczeństwa i porządku publicznego”. (s. 23)

Warto wskazać, że podjęte badania w istocie dotyczyły także szerszego problemu związanego z funkcjonowaniem idei *community policing*, w tym platformy współpracy społeczeństwa z Policją na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego.

W pracy celowo zrezygnowano z wyartykułowania hipotezy badawczej, uzasadniając ten krok, pragmatycznym wymiarem prowadzonych badań oraz przyjętymi problemami badawczymi. Należy jednak wskazać, że można było się pokusić o postawienie hipotezy np. związanej ze stwierdzeniem skuteczności zastosowania elektronicznych map zagrożeń, jako kanału komunikacji pomiędzy społeczeństwem a Policją (idea *community policing*) (s. 9), lub z wpływem zastosowania elektronicznych map bezpieczeństwa na skuteczniejszą kontrolę zagrożeń dla bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Należy podkreślić, że w recenzowanej pracy umiejętnie wskazano korelację poszczególnych metod i technik badawczych ze wskazanymi problemami badawczymi oraz ich omówienie w poszczególnych rozdziałach dysertacji. Jako podstawową metodę wskazano analizę krytyczną literatury (akty prawne, publikacje krajowe i zagraniczne, opracowania naukowe, informacje zawarte w zasobach internetowych, materiały szkoleniowo-dydaktyczne

związanych z elementami systemu bezpieczeństwa w Polsce, Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej i Niemczech) (s. 28).

Jednakże, szczególnym walorem podjętych badań było zastosowanie metody sondażu diagnostycznego dotyczącego społeczności badanych aglomeracji miejskich (Nowy Jork, Berlin, Warszawa) oraz funkcjonariuszy pełniących na ich obszarach służbę, a także ekspertów zaangażowanych i korzystających z funkcjonalności elektronicznych map bezpieczeństwa. Istotnym faktem dotyczącym zastosowania sondażu diagnostycznego były okoliczności związane z warunkami pandemicznymi uniemożliwiającymi bezpośredni, fizyczny kontakt z respondentami. Stąd też wykorzystano w badaniach możliwości, jakie daje współczesna technologia cyberprzestrzeni, przeprowadzając badania z zastosowaniem internetu.

Zastosowanie metody (konceptji) IDEALS Geralda Nadlera pozwoliło osiągnąć główny, użyteczny, założony cel badań dotyczący wskazania możliwych modyfikacji polskiej *Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa*. (s. 28). Tym samym wskazano na możliwość stosowania w rozstrzyganiu problemów badawczych nauk o bezpieczeństwie także metod swoistych dla innych dyscyplin nauki (nauki o zarządzaniu i jakości).

Przeprowadzone badania w ramach przyjętych założeń oraz umiejętne zastosowanie metod badawczych wskazuje, że rozprawa doktorska prezentuje bardzo dobrą ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, a zatem spełniony został warunek wskazany w ust. 1, art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*.

3. Charakterystyka i ocena merytorycznych aspektów dysertacji

Przyjęta w recenzowanej dysertacji struktura jest adekwatna do tematu i posiada jasny i spójny charakter. Na recenzowaną pracę składa się wstęp, siedem rozdziałów oraz zakończenie. Zamieszczono w niej bibliografię zawierającą akty prawne, opracowania zwarte, artykuły, netografię (publikacje zarówno polskojęzyczne jak i obcojęzyczne); spis zrzutów ekranu, spis wykresów, tabel, rysunków. Do pracy załączono wykorzystane w badaniach wzory kwestionariuszy ankiet. Praca obejmuje 355 stron, w tym 275 merytorycznych.

We *Wstępie* określono środowisko bezpieczeństwa i zagrożeń w aglomeracjach miejskich uznając słusznie, że „Zapewnienie bezpieczeństwa osobom przebywającym na terenie tak dużych skupisk ludności stanowi niezwykle złożone wyzwanie stojące przed podmiotami odpowiedzialnymi za utrzymanie bezpieczeństwa i porządku publicznego.” (s. 6). W związku z tym konieczne jest podejmowanie działań mających na celu poprawę bezpieczeństwa jednostki „przy nakładzie minimalnych sił i środków”. Przytoczono, przy tym zasady pozwalające na skuteczne działanie Policji, a w tym : „odbieranie i przyjmowanie informacji/sygnału o niebezpieczeństwie – poprzez dostępne kanały komunikacji, do których należą między innymi połączenia telefoniczne, wykorzystanie social mediów i Internetu, bezpośrednie rozmowy ze zgłaszającymi (świadcami, uczestnikami zdarzenia), zgłoszenia do systemu elektronicznych map zagrożeń bezpieczeństwa i tym podobne” (s.7). We *Wstępie* omówiono syntetycznie zawartość poszczególnych rozdziałów dysertacji.

Rozdział pierwszy poświęcono teoretycznym aspektom definiowania założeń badawczych. Wskazano przedmiot i cel badań, problem główny i problemy szczegółowe, przyjęte i zastosowane metody badawcze, zasady wyboru i charakterystykę grupy badawczej w poszczególnych aglomeracjach miejskich. Charakterystyka ta została oparta o dane wskazane przez respondentów przeprowadzonych badań.

Istotne jest przyjęcie krytycznego i uzasadnionego w tekście, stanowiska wobec dotychczasowej skuteczności kanałów komunikowania społeczeństwo-Policja. „Dotychczasowe kanały komunikowania pomiędzy Policją a społeczeństwem nie w pełni spełniały oczekiwania zarówno społeczeństwa, jak i samej Policji”. (s.17) Należy przy tym zastanowić się czy uwaga ta dotyczy wyłącznie Polski, czy też USA i RFN? Istotną dla całokształtu badań wskazanego w temacie zagadnienia, jest uwaga (założenie) poczyniona na s. 18, iż „Wykorzystanie elektronicznych kanałów komunikacji w dialogu społeczeństwo – funkcjonariusze Policji może skutecznie ograniczać wskazane niedogodności, dając jednocześnie szanse na skuteczną i realną poprawę bezpieczeństwa i porządku publicznego”.

W rozdziale drugim wskazano i zdefiniowano stan zagrożeń w poszczególnych aglomeracjach. W pracy podkreślono, że „Uzyskane opinie od funkcjonariuszy Policji oraz mieszkańców miasta stołecznego Warszawy oraz osób przebywających na obszarze aglomeracji, zestawiono z danymi statystycznymi dotyczącymi przestępczości opracowywanymi przez Komendę Główną Policji. Wskazany zabieg pozwolił na zobiektywizowanie wyprowadzonych wniosków i opracowanie rekomendacji służących doskonaleniu *Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa*.” (s. 56). Poznawczo interesujące są

uzyskane wyniki badań wskazujące na najistotniejsze zagrożenia występujące na obszarze poszczególnych aglomeracji (Warszawa, Nowy Jork, Berlin) przedstawione w formie wykresów. (s. 62, 83, 99) Należy zauważyć, że w pierwszym wykresie wskazywano wszystkie możliwe rodzaje zagrożeń przy czym dane te powtórzono w wykresie następnym „Najczęściej występujące zagrożenia” (s. 64, 85, 101). W rozdziale tym omówiono także zastosowane kwestionariusze ankiety wskazując wykorzystane w konkretnym badaniu, adresy internetowe.

Rozdział ten kończy konstatacja, iż „duże aglomeracje miejskiej takie jak: miasto stołeczne Warszawa, Nowy Jork czy Berlin różnią się od siebie w kwestii zagrożeń.” (s. 112). Jednakże „mając na uwadze dynamiczny rozwój globalizacji – należy przewidywać, że rodzaj zagrożeń występujący w Berlinie czy Nowym Jorku będzie stopniowo zbliżony do przestępczości w warszawskiej aglomeracji miejskiej”. (s. 112).

Rozdział trzeci zawiera szczegółową charakterystykę elektronicznych narzędzi działających w Warszawie (Krajowa Mapa Zagrożeń Bezpieczeństwa (KMZB), Berlinie (Kriminalitätsbelastete Orte in Berlin (kBo), Nowym Jorku (Citizen). Analizie poddano zakres kategorii zagrożeń wykorzystywany ww. wskazanych narzędziach. Dokonano również oceny ich funkcjonalności wskazując ich zalety. (s. 132) Szczegółowo przedstawiono wspólne elementy oraz różnice w funkcjonalności poszczególnych elektronicznych map bezpieczeństwa.

Podmiotom zaangażowanym, czy też związanym z mapami zagrożeń poświęcono rozdział czwarty. Wskazano tu różnice pomiędzy rozwiązaniem polskim, niemieckim i amerykańskim. Scharakteryzowano przy tym specyfikę instytucji bezpieczeństwa o charakterze policyjnym, które funkcjonują w Nowym Jorku. Trafnym rozwiązaniem jest umieszczenie w tym rozdziale tabeli ze wskazaniem poszczególnych aglomeracji oraz podmiotów korzystających z elektronicznych map bezpieczeństwa. Należy jednak wskazać, iż w rozdziale czwartym można by poszerzyć dane dotyczące podstaw prawnych zaangażowania wskazanych podmiotów (Berlin, Nowy Jork) w funkcjonowanie badanych narzędzi.

Podstawy prawne zaangażowania Policji w Polsce w KMZB przedstawione zostały szczegółowo w rozdziale następnym. Omówiono tu także sposoby wykorzystywania tego narzędzia przez funkcjonariuszy, wskazane przez nich samych. Wskazano również działania w tym zakresie prowadzone przez policję w Nowym Jorku oraz Berlinie.

Istotnym zagadnieniem, na które zwrócono uwagę w recenzowanej dysertacji jest zaangażowanie i stosunek społeczeństw do elektronicznych map bezpieczeństwa. W

rozdziale tym omówiono również ważną kwestię wykorzystywanych kanałów komunikacji społeczność-policja, wskazywanych przez respondentów badań w poszczególnych aglomeracjach miejskich. We wnioskach kończących rozdział szósty należy wskazać, przede wszystkim stwierdzenie, iż „Przedstawiciele mieszkańców i osób czasowo przebywających na terenie: miasta stołecznego Warszawy, Nowego Jorku i Berlina przyznali, że wykorzystanie technologii informacyjnych i sieci Internet sprzyja poprawie bezpieczeństwa w dużych aglomeracjach miejskich, przy jednoczesnym poparciu dla rozwoju elektronicznych map zagrożeń bezpieczeństwa”. (s. 241) Również istotne są uwagi dotyczące badań skierowanych do funkcjonariuszy, którzy „w większości przyznali, że elektroniczne narzędzia sprzyjają poprawie bezpieczeństwa i porządku publicznego w dużych aglomeracjach miejskich”. (s. 242)

Szczególnie wartościowym z perspektywy utilitarnej funkcji nauki, jest przedstawiony rozdział siódmy, w którym zaprezentowano rekomendacje dotyczące modyfikacji polskiej *Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa*.

W ramach *de lege ferenda*, uznano, że „uwzględniając zakres aktywności funkcjonariuszy polskiej Policji, wydaje się, że należałoby jednak wprowadzić wskazanie zakresu zadań do aktu prawnego rangi co najmniej Rozporządzenia MSWiA”. (s. 250) na podstawie doświadczeń i uprawnień Policji berlińskiej zgłoszono także postulat wprowadzenia zmian w rozdziale Ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji regulującym *Zakres uprawnień Policji* (s. 250). Zaproponowano, również zmiany w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 4 lutego 2020 r. w sprawie postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów.

Przedstawiono także propozycje zmian dotyczących funkcjonalności *Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa*. Przy czym zmiany te skategoryzowano, jako „a) zmiany do wdrożenia natychmiast; b) zmiany do wdrożenia w późniejszym okresie; c) zaadoptowanie rozwiązań już istniejących – do rozwinięcia i pozostawienia ich w nowo projektowanej strukturze; d) rozwiązania już istniejące, ale nieskuteczne – przeznaczone do likwidacji.” (s. 244, 256-258). Wskazano również pożądane zmiany organizacyjno-strukturalne.

Należy również wskazać, iż w rozdziale tym omówiono koncepcję Trójkąta Geralda Nadrela w ujęciu Andrzeja Dawidczyka wykorzystaną w optymalizacji struktur *Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa*.

W *Zakończeniu* dokonano podsumowania przeprowadzonych badań w perspektywie wyartykułowanego problemu badawczego. Na podkreślenie zasługuje ogólna konstatacja, iż: „w przypadku wystąpienia sytuacji zagrażającej życiu i zdrowiu ludzkiemu i/lub mieniu, szanse na zniwelowanie zagrożenia wzrastają w przypadku niezakłóconej współpracy policji ze

społeczeństwem opartej na wzajemnym szacunku i zaufaniu”. (s. 274) Także konkluzja zawarta w ostatnim zdaniu wskazuje na dojrzałość badawczą, która zawiera się w uznaniu, iż w obliczu dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości, przeprowadzone badania i ich wyniki nie są ostateczne lecz powinny być kontynuowane: ”(...) interdyscyplinarne badania dotyczące elektronicznych map zagrożeń powinny być kontynuowane i rozwijane tak aby stale doskonalić istniejące rozwiązania służące do skutecznego ograniczenia zachowań antyspołecznych. (s. 275)

Konkluzja

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska mgra Rafała Jasikowskiego *Elektroniczne mapy zagrożeń jako narzędzie poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego w dużych aglomeracjach miejskich* jest opracowaniem oryginalnym i świadczącym o kompetencji Kandydata do stopnia doktora w zakresie prowadzenia badań naukowych, rozwiązywania problemów badawczych w dyscyplinie *nauki o bezpieczeństwie*. Rozprawa doktorska prezentuje bardzo dobrą ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie. Ponadto należy uznać, że przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego dotyczącego bezpieczeństwa społeczności lokalnych i współpracy pomiędzy nim a Policją.

Rozprawa spełnia wymagania ustawowe, określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*.

Wnoszę o dopuszczenie do jej obrony i dyskusji publicznej.

Ad. 11026